



**EESTI
NOORUS**

ETA

EESTI NOORUS

Nr. 11

VI aastakäik.

Tallinnas, 27. nov. 1934

SISUKORD: Eestlased ja meie — prof. V. A. Pesola. Paremate päevade poole — Homo Primigenius. Anna Haava 70 a. — A. Dolgošev. Koduküla — Arnold Kärt. Ma ei teadnud, Me oleme Põhjamaa lapsed — Anna Haava. Hääd kirjandust — Hugo Viires. Uut nätekirjanduses — B. Kangerman. Teatri-ekskursioon — M. Hallikson. Tervitusi Ameerikast. ÜENÜ teateid.

EESTI NOORUS

algab 1935. aastaga
seitsmendat aastakäiku

senisest huvitavama sisu ja suurema lugejaskonnaga.

Ta on tuhandeile noorile ja vanemaile iga kuus oodatud külaline, sest ta toob nendele sisukaid

kirjutisi noorsootöö, kasvatus, kunsti j. t. erialadelt. Kaastöölisina juhtivaid riigi-, hariduse-, teaduse-, kunsti- ja noorsootegelasi.

jutustisi kirjanikelt. Omaloomingut ja võistlustöid noortelt ja õpilasilt.

rahvamänge, sportmänge, rahvatantse, võimlemisjuhiseid. Kaastöölisina Ernst Idla, Ulrich Taumi, Alice Vesterblom j. t. eriteadlasi.

kunstitöid, illustratsioone, kirjutisi kunsti ja teatri inimesilt. Muusikapalu heliloojailt. Artikleid rakendus- ja rahvakunsti alalt.

praktilist ja tegelikku maatulunduse, kodukäsitöö, kõnekunsti, rahvariide, ühistegevuse, kodukaunistamise j. t. aladelt vastavalt eriteadlasilt.

kroonikat, arvustusi, vaatlusi, kavu, juhiseid, uudiseid teaduse ja tehnika ilmast, ülevaateid kodu- ja välismailt.

EESTI NOORUS igasse kodusse !

12 nr. aastas, hind Kr. 1,80, pool aastat Kr. 1.—

Tallinn, Lossi pl. 4, tel. 429-77

Posti jooksev arve 156

Prof. VICHŌ A. PĒSŌLA

EESTLASED JA MEIE

(E. Noorusele Soome N. Liidu esimehelt.)

Kõneleme hõimuharrastusist. Mõtleme selle all meie lähemasse ja kaugemasse hõimlasisse ja sugulasisse suhtuvat teotsemist. Tähenduselt on meile, soomlastele, Eesti rahvas lähimaks ja tähtsamaks hõimuks.

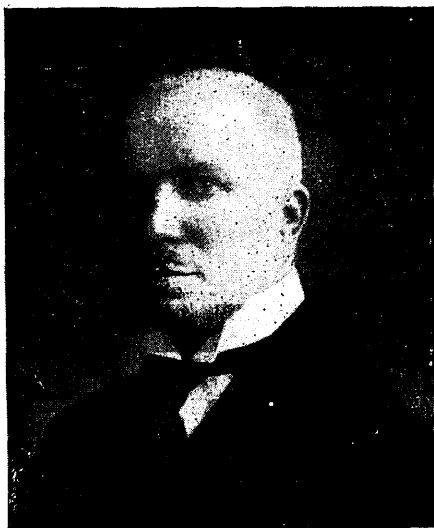
Kõik tõsised harrastused, ka hõimuharrastus, nõuavad hääd inimeste ja asjaolude tundmist. Hõimluse tugevus ja püsivus, hõimutöö edu ja tulemused on otsustavalt rippuvad sellest, kas ja mil määral olemas hingeelulisi, ajaloolisi, majanduslikke, poliitilisi ja rassilisi eeldusi ja aluseid neile harrastusile.

Meie ajaloolased ja keelemehed tõendavad, et soomlased ja eestlased on kord olnud üks rahvas. Lahkumine olla sündinud meie ajaarvamise algaastail, mil soomlased, või osa neist siirdus Soome lahe lõunapoolt praegustele asukohtadele. Selle hõimluse üheks suurimaks tunnustajaks on meie ühine keel.

Paha õnne tõttu on see aga sajandite jooksul niivõrd iserada läinud, et meil teineteisest kõnes või kirjas aru saada raskeks osutub. Selles suhtes on Skandinaavia riigid õnnelikumas olukorras. Kuid väga kurb pole see asi siiski. Laadilt ja sõnatagavaralt on meie keeled siiski nii lähedased, et kogemuste järele kahe-kolme nädalalise kõva tööga sellise keele oskuse omada võime, et raskusita toime tuleme.

Meie esimesi hõimutöö ülesandeid oleks küll keeleoskuse omamine ja minu teada teha selle alal Eestis tublit tööd. See on täiesti positiivne hõimutööharu ja on rõõmuga tähelepanev, et meilgi iseseisvusest päälle eestikeele harrastamine on edenemas. Nii saime ülikooli — tõsi küll visa pingutusega — idamere soomekeelte professori, millise õpetooli esimeseks sümpaatseks valitsejaks see hõimuinimene prof. Lauri Kettunen. Meie raadio annab eesti keele tunde ja selle õpetajana tegeleb, ütleksime küll, 100% hõimlane proua Leeni Vesterinen. Ikka suurenevad külaskäigud omalt poolt tihendavad vastastikkust keeleoskust.

Teha oleks aga veel palju. Eriti aga noor-



soo ringides. Tuleks väga soovida, et noorsoolased talvekuudel moodustaks Eesti-Soome keelte õpiringid, mille ülesandeks oleks päälle keeleliste oskuste ka kirjandusega tutvumine.

Meie tõsisemaks teineteisele lähenemiseks oleks sellest vähe. Sugulased peavad teineteist tundma paremini.

On vaja, et lähemalt tutvumeka teineteise hingeliste ja iseloomu omadustega, harjumustega, kultuuriga, hariduseluga, ühise ajaloo, ühise saatusega.

Kahtlemata on eestlase ja soomlase hingelaadis palju sarnast. Mainime usinust, sitkust, püsivust, arengutahet, Kumbagil on tugev kalduvus individualismile. See, mis meis selgemalt on erinevat: eestlase suurem otsekoheus, elavus, lõbusus; soomlase mornsus, tõsisidus ja kohmakus — peaks meid enam teineteisele läkëndama, sest soomlane hindab neid eesti iseloomu omapärasusi.

Paljud asjaolud on muidugi kaasa mõjunud, et meie eluavaldusisse on tulnud mõndagi, mis alguses mõjub võõrastavalt ja mida nimetaksume venepäraseks või saksa mõjuks Eestis. Eestlasi kindlasti jälle võõrastab meie rootsipärasus, mida nad meie keeles, kommetes, käitumises ja kultuuris, enam märkavad kui meie. Kuid need esimesel momendil võõrastavad asjaolud vähenevad lähemal tutvumisel.

Kuid meie hingeelulises struktuuris ja kultuurelu avaldusis on ka

palju ühist ja ühendavat.

Sobib ehk kohe mainida, et oleme mõlemad laulvaid rahvaid. Eestlased laenasid

meilt hümni, meie neilt laulupeo mõtte, mille avaldusis, suuruses ja jõus meil neilt oleks palju õppida. Laulus oleme meie siin, eestlased seal rasketel aegadel hinges säilitand vabaduse sädemeid ja kõnelenud teineteisega. Mäletan veel kui keskkooli õpilaseks Eestis ekskursioonil olles ühisel peol eesti õpilastega ühislaulus sütitasime südameid. Vene sandardid vahtisid küll uksel, kuid ei võinud midagi parata meie jõulisele laulule. Ainult Porilaste marssi ei lubatud, kuid selle eest laulsime seda laeva Tallinna sadamasillalt eranedes, nii et kopsud olid katkemas ja pisarad valgusid saatjate eesti noorte silmide.

Eesti noorsoolaste südantvallutavat laulu oleme mitmed korrad kuulnud nüüd Soomes ja meil jääks vaid soovida, et seda laulus ühendavat edasi viljeleksime.

Täiendagem siis oma laulude tagavara teineteise lauludega.

Miina Hermann ongi meil ju hästi tuntud ja tema uljas „Meeste laul“ meil saamas klassiliseks. Ent enam peaksime ruumi leidma ka Eesti uemale laulele.

Meie rahvastele on ühine rahvaluule. See on meie ühine sügav kultuurpõhi, ühine rikas varaait. Siin Kalevala, seal Kalevipoeg, siin Sõnnrot, seal Kreutzwald. Siin ja seal tuhandeid vanasõnu, loitse, mõistatusi. Selle muinaskultuuri viljelemisel oleks tähelepanuväärne koht meie noorsootöös.

See rahvaluule ühine, rikas põhi aidaku meil hoida ka tihedat kontakti selle pealeehitusega kirjandusega ja näitekunstiga. Meie väljapaistvamaid kirjanikke: Kivi, Aho, Linnankoski, Canth — tuntakse Eestis ju hästi, vähem ehk nooremalt kirjanikupõlve. Tuntavalt suhteliselt halvemini tunneme siin Eesti kirjandust.

Enam siis teineteise kirjandusega tutvunemisest.

Eriti värskendavad ja vajalikud oleks vastastikkused teatri külastused. Olen saanud unustamatud muljed Kansallisteatri „Põhjalastest“, kus Liisa ja Jassina kaasa mängisid eesti külalised eesti keeles. Mõju oli eriline, otse elektriseeriv. See oli tõeline hõimutöö. Noorsoolaste ringkonnas oleks aeg mõelda vastastikkusele näiterühmade ringreisudele Eestist ja Soomest. Ka kirjandusrahva külastusesinemised oleks mõeldavad.

Ka teaduse alal on sildu ehitatud. Eesti ülikooli asutamispäevil oli soome hõimul hää juhus aidata meie teadlaste Kettuse, Granö, Tallgreni, Mannineni, Teräsvoori, Cederbergi, Kauko ja Kuusi kaudu viljele

Eesti teaduslikku tööd ja kasvatada neile noori teadusemehi. Nende jätkuva koostöö kaudu on loodud meil tihe side Eesti teaduse ja kultuuriga.

Eriliselt vilgas on noorus olnud siduma kultuurilisi suhteid. Eestkätt akadeemiline noorus. Kuid ka noorsoolased on olnud agarad sillaehitajad. Oleme näinud Eesti noorsoolasi meie 50-a. juubelil ja peagu igal suvel on neid viibinud meie pidustusil ja aktusil. Omalt poolt võtsime suuremal arvul osa ÜENU 10-a. juubelist ja eriti on Karjala ja Satakunna noored hääs kontaktis Eestiga.

Meie sügavaks sõpruseks on siiski veel vähe ühisest keelest, rahvaiseloomust, kultuurisuunast. Inglismaa ja Ameerika, Taani ja Rootsi vahekorrad pole samadel eeldusil sugugi väga soojad.

Meid seob ühine saatus. Meie ajalugu on suurtes joontes samane: langus valgusest pikka pimedusse ja tõus jälle valgusesse. Eesti saatus on siiski olnud rusuvam Soome talupoja vabadust pole eesti põlluharijal olnud. Ent mõlemad on survetules end rahvuslikult karastanud ja survealustena tunnud elavalt kaasa teineteise saatusele kuni iseseisvuseni. Siin õnnestus Soomes oma hõimusõprust sõlmida vere sidemetega hetkel, kus Eestis lootusetu tapeldi ida hiiglasega. Teame, et Eesti oskab hinnata selle abi tähendust. Meie, soomlased, peame seda meie soodsa saatuse õnnejuhuseks. Veidi varem poleks Soome sisemiste tülide tõttu olnud abivõimeline ja veidi hiljem poleks sellest abist enam jatkunud.

Oleme siis seotud iseseisvuse sünniga.

Paljud asjaolud põhjustavad, et meie tulevikuski peame jääma seotuks. Sellele kindlale teadmisele tahame rajada tuleviku töö.

Meie üheks ülesandeks olgu läheneda teineteisele ka majanduslikult.

Oles mõlemad agraarmaid, oleme selle ala viljelemisel tihti sattunud võistlustele, mida kriisi raskused veelgi süvendavad. Kuid tahame loota, eriti loodab seda meie noorem generatsioon, et meie majandusmehed ja poliitikud oskavad asja ajada nii, et kõik areneb rahulikus teineteise mõistmise vaimus.

Eesti-Soome vahelisel hõimlusel on ühise vere, ühiste kultuurjoonte, ühise saatuse ja ühise tuleviku kindel põhi.

Kui meie noorus nende tähistel all oma isamaalist tööd jätkab, siis on sellest kasu meile mõlemale.

Paremate päevade poole.

(E. Noorusele New-Yorgist Homo Primigenius.)

Charlie Chaplin: Sõdigu vanad ise omad sõdimised, jäetagu noored rahule."

Seisame, näib päriselt kindlana, muudatuse lävel. Tuuled on tiined, nad on täis võimalusi. Kõikjal. Ja, kui ma ei eksi hullupööra, näib tuleva muutuse iseloom lahkuminev kõigest, mis toimunud kunagi varem.

On ju hulljulgus ilmas midagi uut ennustada. Ajalool on halastamatu komme korduda. Elu näib liikuvat gigantilistes sõõrides, nagu laisalt pöörduv ratas, mille haljaksnühitud pinnale me takerdume, põnevad, juurdlevad või pinisevalt unised kui kärbsed. Saabub kõrguspunkt, algab hoog tagasi alla, juba järgmisele sõõrile. Nii juhtubki, et mingi inimpölv, olles haige valedest ja kompromissidest, asub otsima tõtt, mida temalt näivad ootama tulevasedki põlved. Ning läbi ühe, kahe kolme aastakümne jätkubki see otsing; paisub — kuni mingil saatuslikul paratamatusel kõik jälle lõpeb käegaviskamises. Pole veel eales maailm suutnud ärakanda otsekoheuse kange viina. Jälle siis ajab juuri pettumus, — vahest küll endisest pisut teisevärvine, — ja algab reaktsioon.

Niivõrt kindlakajuline on see protsess, et pole vaja olla eriteadlane selleks, et ajaloost välja mõtta vastavad ajalisedki graafid ja paralleelid. Ja mingil seletamatul põhjusel näivad kõik inimvaimu hiilsõõstad koonduvat niimelt sajandite alg- ja lõppaastaisse. Vist on see nii selletõttu, et tihti leiab aset sajandi alul mõni suur sõda, ja suured sõjad ongi need, mis kisuvad pihuks ja põrmuks endised valele rajatud tõekspidamised. Käesoleva sajandi kolm esimest aastakümnet on igatahes õige ligidasetlarnased läinud sajandi vastavatele kümnetele. Napoleoni ja Vilhelmi kujud on peagu identilised — vahe vaid ehk selles, et Vilhelm kõneles saksakeelt. See, mille siis sai enesele Inglismaa: kullareservi, maailma hegemoonia, vihkamise teiselt rahvustelt, koos kõigega, mida need tähendavad majandusliselt, poliitiliselt, ühiskondliselt, kultuuriliselt, — sama kuulub täna Ameerikale.

Samaselt rööbiti on kasvanud ka nende kahe sajandi vastavad elupõlved. Pealesõjane elupõletav, muule maailmale hirvitav Ühendriikide noorus polnud mõhkugi parem ega targem, kui vastavad inglise tooniandjad saja aasta eest. Ent vaatleja silmale on küllaltki selged asjased murrangud ameerika kommetes ja kombed omakorda tavaliselt loomutruuimalt kajastavad seda, mis on murenemas välise koore all. Muutusi oleme märganud mujalgi. Ka Inglismaa, — kui meenutada vaid kuulsaid Elisabeti aegugi, — oli kõrk, ülistusahne ja proovintsiiaalne rahvas (välise tardu-muse all on nad seda tänapäevanigi), ent praegu tunneme neid tundelise ja lüürilise rahvana, kes kestvalt pihestanud meid oma välise külmuse ja eneserahuga. Nende raha ja võim tingis ka sellise kohtlemise.

Tõsi sellased paralleelid ei saa olla igati põhjalikud ja täpsad. See, mis sünnib kunagi ühel maal, ei kajastu alati peegelsarnlevalt kohe teisel. Aga ometi pole kunagi soovitav teha lõppotsusi vaid silmapilkste väliste erinevuste varal. Mis mujal toimub järsku ja avalikult, võib teisel toimuda latentselt ja pikka-mööda. Prantsuse revolutsioonilööm kajastus Inglismaal vaid veerandsaga hiljem seadusandliste uuenduste näol ja omalt poolt andsid revolutsioonilisel teel tekkinud Ühendriigid nakatavaid sädemeid ka prantsuse haopinule.

Ja tõmmatavad rööbasjooned jooksevadki alati pisut viltu. Alati on sajandite ratastelg pisut lüngis ega pole ring nende ümber konsentriline. Iga uue sõõri pind on aeglase progressi tõttu pisut kõrgemal endisest.

Ent raske oleks üksikutele ringidele ennustada teljenihet — mõne ringi kestel vaevalt märkame mingeid aja ratta nõkse; — kui see aga siis toimub, vappub maa. Järgnevad epookiloovald momendid: hävineb rooma riik, kaob feodaalkord, sugeneb reformatsioon. Sõjad, katkud, hirmuvalitsused on olnud vaid tõukejõuks, mis juhtisid muutma rahva mõtteid.

Jõud, mis juhivad ja muudavad inimese mõtlemist, on muiduegi müstilised ja varjul. Nad ilmutuvad tundmatuseri erinevalt. Märkame neis kaht omadust: nad on üleilmiliste tegevuspiiridega ja liiguvad pigemini üksikute ühiskonnaliikide, kui rahvustervikute kaudu. Tõoliselt kui ka väikekodanlaste mõtteviis on nii Prantsusmaal, Ühendriikides, Tallinnas, Tartus või Võrus on palju ühtlast ja sarnast. Ja kui jälgida sellastki nähet inimese rühjavas mõtteilmas, nagu on seda iga pealekasvava põlve värsked vaimuvarad — nagu on seda nooruse eneseavaldused, — pole sugugi tarvis oletada, et siingi kõik toimuks omalt iseloomult mingis selle maa noorusele omasel erandlikus üksikjuhul.

Sellase liikumise olemasolu ka tänapäeval, — olgu tema sihiks kas või eilases edasinegi ebamäärusus, koos muude igavarjundliste pettumustega, — on selge igale, kes vaadata tahab. Peagu sama hõlpsalt leiab vaatleja tänase nooruse iseloomu sama vähe sugulase eilasele, ilmasõjale järgnevale, kuivõrd põlvedele, kes käisid üksteise kannul enne sõda. Kui ta loomulikult võlgneb neilegi midagi, pole ta täna enam ometi tagasivalgus nendes. Eelpõlved vaid tegid pinna kohedamaks sellele, mida võib näha muhenemas täna. Pole tänane noorus enam ennesõjaaegsena tormitsev, ega ka lallutavalt elunautiv, nagu teda nägid alles asjased aastad üle ilma.

Noorus meeliskleb.

Milline oleks siis see uus mõttekallak, mida näib omaks võtvat käesolev aastakümne? Ka ettevaatlikum vastus sellele pole kerge. Uue suuna alged on veel liiga ligidased, tendentsid välja kujunemata. Jätame üldotsuse tegemata, püüame kõrvaldada vaid eelarvamuslikke allahindamisi.

Praegune pinnaline rahu petab silma. See

võib olla „vaikus enne tormi“. Üleilma kõneldakse noorpõlve kainenemisest. Rõhutatakse taas karskust, kõlblust, kasvatust.

Midagi on maailmast lõplikult lahkunud, ootab täitmist mingi vaba koht, millist kunagi ei kannata loodus. Ja nagu näitavad viimaste aegade järjest luhtuvad katsed päevaselgelt, pole enam mõeldav ka tagasimineku läinud sajandi reaktsiooni liikidesse, seda ei luba enam praegusaja mõistustised ega vaimlised eeldused. Üks tegureid, mis põhjalikult muutis inimese mõttekäiku, oli reformatsioon, ent sellegi põhimõtte on jooksmas tühjaks.

Milliseks kujuneb see uus maailm? Raskelt-seletatavad väljavaated on põnevad, vahest ehk isegi pisut hirmuäratavad. Sest esimene kord ajaloo kestel on inimene nüüd täiesti omal käel, esmakordselt omal lõpmatul päevadesuretamisel saanud küllaldase võimaluse vabaneda hooldajaist, kujuneda tõeliseks inimeseks. Maakera silmnägu on puhastatud. Inimene on samavõrd traditsioonideta ja sanktsioonideta kui ta esimesed esivanemad, ent ees neist eespõlvede aastatuhandete kogemusega, oma paremate ajudega, kes avastab ja loob ka psühhilistes, mitte aga ainult füüsilistes valdkondades.

Iga järeltuleva põlve vari pole tavaliselt enam kui ainult vari. Elu keskpäeval lühenevad varjud, küpsev noorpõlv on jõudnud välja päikese kätte. Näeme harilikult, et see noorpõlv oligi umbes sama, mis iga teine. Ta määsutsemised on kainestunud, tema ideaalid ohjeldatud kompromissidesse, kärsiklused valgunud otstarbekuseks. Ent mulle näib, et tänapäeva noorpõlve vari päikese kerkides pikeneb. Meie uusim põlv ei sõdi, vaid on end pea täielikult vabastand eelarvamust. Ta ootab ja jälgib, katsetab ja küsitseb, kuid harva ta lausub midagi ise. Targemad tema liikmed võtavad elu kui niisugust; rumalamad vaid küsitsevad tühimuseks, mida kogu see elu küll peaks tähendama.

Me ei usugi enam noorpõlve, kui niisuguse erilise ainulise tähtsusesse. Maailma higistatava töö on kannud oma õlgadel ikkagi need, kes noorpõlvest vanemad. Kui saaks mingi noorpõlve pühkida maamunalt hoopis, keerleks elu edasi veel tükki aja, päriselt endisel viisil. Noorusele polegi kasulik olla alaliselt elu päevahuvide tulipunktiks. Kannatame praegugi ülehinnatud kuulsuse, teenimata omatunde tagajärgi, mille osaliseks sai sõjajärgne noorus. Saadame pilgud teise noorpõlve lootustele.

See noorus pole oma hingepõhjas enam kindel millegile, mida ta ei näe, ei kuule, ei haista, maitse ega puuduta. Tänapäev noorus, koos küpsema vanempõlvega, tungides enda vaimu salajasemasse kambreisse, ei saa kuidagi enam tunnistada selliste asjade olemasolu nagu täieline headus ja täieline kurjus, sellaselt nagu mõisteti neid varem. Pole enam milleski kergelt seletatavaid äärjooni, traditsioone ega kütünapuid, mida saaks täielikult usaldada. Sõtkume igaüks oma rada nii hästi-halvasti, nagu keegi jäksab. Inimilm, hindab esmakordselt elunähteid eranditult olude viljana. Järelikult me tänapäev kultuurilm polegi enam protestantline, — pigemini ta on juba

relatiivne. Alles ju nüüd sai Einstein tulla lagedale oma värske relativiteedi teooriaga. Suured teooriad ja leiutised saavad tulla alles siis kui neid toitud minevik, kui maailm on valmis nende.

Sellane vabadus eelarvamust, kui ta kord viidud äärmusteni on, kuigi ehk kangelaslik, — ometi aga ka see oulisemaid ellusuhtumusi. Liialt palju jätab ta individuaalse eritlusvõime kanda. Võimatu ongi seda ellusuhtumist käsitada püsivamalt, korraga igalpoolt, igakülgset: enamik inimesi tahab teha vaid omapead otsusi. Ilmekaimalt peegeldab seda jällegi noorus, eriti nimelt meie vähem intelligentne noorus, ja seega enamik. Pole kohta maamunale, kust ei kuuleks: ta on passiivne, ükskõikne. Näib nagu poleks enam midagi, mis teda haaraks. Jah „mehelik“ elumaitamine vahest, kuid peagu ei midagi muud. Muidugi pole see maksev nende kohta, kelle päästerõngaks mingi erihuvi, and ehk muu isiklik ambitsioon.

Ent muretseda poleks siiski tõsist põhjust: veel ei saa igaast inimesest oletada, et üheki asi poleks temale küllalt tähtis. Pole vähematki võimalust, et sellane loid ellusuhtumine võiks jääda püsima pidevalt. Me ei saa, ega tahagi minna tagasi. Esmaliselt on meil võimalus anda mõtet inimese, elu olemasolule. Oleme vabad lapsehoidjast, endistest paran-duskompleksidest. Nüüd, otse veel meie praegustel elupäevadel, peame muutuma täiskasvanuiks või meie ei saa seda eales mitte. Elu on sümfoonia omaette. Enesvääruse tunne, — muidugi vaid mõistlik, humanne tunne, — on emaks suurima ilu, suurima püüde, suurima vooruse tunnetusele.

Mulle näib, et ei eales varem pole maailm omanud sellist võimalust, nagu täna, — olla huviküllane, üllas ja hää. Ega ka võimalust olla tõsiselt humanne. Viimasega on ajalugu alati hädas olnud. On lõpmata raske olla humanne, — pealegi kui lugeja juhtub pooldavat seda, et kogu see meie elu on iseenesest liigagi väheväärt. On ta aga tähtis omaette — võib tunda küll vaid häbi sellest, et kõik ei maitse teda täidlaselt. See täidlane, modern ellusuhtumine, aktualisti ellusuhtumine, ei tähenda, et nüüd tuleks teha lõpp ühtlasi sellele, mis on inimese elus müstilist, usulist, selle mõiste lõplikus, protestantlismas tõlgitsuses; s. o. niikaua, kui keegi seda ise otsustaks ja rumal ta on kui ta seda teeb.

Ainus, mida teame, on käelaiune elu meie ümber, ja vähe me teame temastki ja ei saagi vist kõike teadma eales. Miks seni enestele mitte lubada seda, mida juba teame? Kord, kui oleme tõesti täiskasvanud, hindame elu täieliselt, muutub ka tema müsteerium' meile võluvamaks, me ei keeldu enam millestki.

Ei näi põhjusi, miks meie tänapäev noorus, ja samuti ka küpsem põlv peaksid kõhklema paigal kauem, tungimata edasi. Nende ette on laotunud valmis uus, kutsuvalt põnev, mehiseim töö. — avastada elu ja leida inimest. Pole tänaseni kumbki nendest avastatud veel kuigi kaugele, ja ei ole tänaseni antud kumbalegi suurt tähendust.

New-Yorgis, 29. juulil, 1934.

ANNA HAAVA

70

15. okt. möödus 70 aastat meie suure naislühüriku sünnipäevast.

Tänapäev, mil Petõffi janu on kaotanud oma kriiskavalt pateetilise iseloomu — anname erilise aukoha Anna Haava — läbi surveagade ja revolutsiooni tapva laava lopsakalt sirgu ajanud loomingule.

Anna Haava luule on kannatusist sündinud akord, mis lõi helisema surveaja pimeduses ja mis helklema lõi valgustet tuleviku loitvast koidust.

Tema kodumaa-armastus on põimitud valu okasväätidega. Ent tal on alati olnud julgust lausuda armastussõnu kodumaale ajal, mil valitses võõras võim ja ka nüüd mil kukrut venitab tõusiklus.

Karm elukool vajutas hellahingelise ja tundmusküllase luuletaja loomingule sügava pitsati. Nooruses kaotas Anna Haava parimaid sõpru, kannatusi kandis edasi ta puhtatooniliselt helisev lühürika. Ent suur kunst sünnibki vaid kannatusist ja valust!

Elades aastaid Anna Haava läheduses, imetlesin temas suurt ja õrnatundelist inimest, hääd ja kuldsehingelist sõpra oma lähedasile,



luuletajat, kellele lühürika oli saanud vajaliks hallis igapäevsuses otsegu merimehele merelainetus.

Eesti ideeline noorus leiab endale sügava tõe elamusi Anna Haava julguse ja kangelasmeele ridadest, kus pateetiliselt-kuumavalt otsekui terasena heliseb:

„Meie ei taha olla
vaikiv, ununev lehekülj
aegade raamatus!...“

Aleksei Dolgošov.

ARNOLD KÄRT

Koduküla

On vaikne. Tavalised põhjatuuled on vaibunud ja aegajalt tunduks nagu atmosfääris lõunapoolset õhurõhumist. Vanad siberlased aimavad selles vaikuses vaistlikult vaikust enne tormi. Mitmest suunast liiguvad ja lähenevad külla lõpmatud heinavoorid. Peab varustama looma ja inimest, sest aimatakse nädalaid kestvate puranite*) algust. Vaid üksikud julgevad veel välja sõita — needki julged vaid toetudes siberi hobuse vaistlikkusele ja vahvusele. Pole siin — Tsäriši tagamail — sugugi suureks harulduseks hukkumine stepi lumetormides ja huntide hambus, kes selles loodusmõllus eriti julmad...

Tormi tulekut aimab ka elutark külavanem Jaan Sava. Ta kritseldab käsulauale kaaskodanikele hoiatuse tormi eest ning saadab selle „teatse“ siis sulasega, nagu see siin Estoonia külas tavaline, majast majja. On käsulaud teinud ringi ja allkirjadega jõudnud külavanema juure tagasi, tunneb see

*) Nii kutsuvad Siberi eestlased vältavaid lumetorme.

end rahuldatuna. Ta on oma kohuse täitnud.

Ilmamuutust märgatakse kõikjal. Väljasviihjad voorilised vabastavad suud õhu eelsoojendajast vatist, mis muidu siberi karges külmas vajaline. Hobused puristavad, koerad sirutavad koonud taeva poole...

Lõunataevas kahvatub päikene: plekk-katustel ja akendel läikleb nõrk kuma. Siis aga tulevad esimesed puhangud põhjast, millele kohe vastavad tugevad lõunailingud, nood eksimatud sõnumitoojad.

Selles algavas tormis askeldavad inimesed. Koristatakse lattidelt nagisevad vasi-kanahad, völlkaevud õues naelutatakse õlgmattidega, jääaugud jõel haokubudega, korstnad kaltsudega, et kogu suitsutoru lumes ei ummistuks...

Siis algab tormilaul. Tugevad tuulehood avavad oma sangarkopsud ja õõtsuvasse-lõõtsuvasse sügistalve tormimõllu upuvad kõik paari meetri kauguselegi. Plekk-katused kõmisevad ja kolisevad, plankaiad kiiguvad ja nagisevad, korstnates hulub ja vilistab. Aknaluuke ta lõngutab, uksi, väravaid kangutab, kuni kolina või tumeda mürtsuga paisatakse oma kohalt üks või teine lahtirebitu. Tükk katuseplekki ja kuhjadelt rebitud heinad tantsivad koos lumekeerus. Ära, mis ripakil, ära seegi, mis kõvasti kinni! ulub tuul,

„rämps on tülinaks ja takistuseks põhjalikule puhastustööle...

Sahiseb sõmerlumi. Igasse pillu ta tungib, iga prao ta leiab, poeb isegi läbi laudseina siberi lehmade pikasse karvakasukasse.

Saabub järskune pimedus ja öö. Majades läidetakse tuled ja kuulatakse vaikivi sui ja põksuvi südami tormi mängu. Kuuldub sõnatuid õhkamisi karmiks karastatuist eestlaste südameist. Kuulatakse ulgumist, vihistamist, jälgitakse seina vabisemist ja sõmerlume sahinat selle vastu. Võetakse kapist piibel ja loetakse säält, kust raamat juhuslikult avanob.

Päevast saab öö. Ööst hommik, ent valguseta hommik: majad on üleni maetud lumehangedesse. Välisuksi avades (millised Siberis käivad lahti sissepoole!) pörgatakse vastu valget lumeseina. Algatakse tunnelite kaevamisega, kui vaibub tormijõud. Juhitakse lumekäike akendest lumepinnani, et pääseks tuppa vähegi päikese valgust. Sageli kaevatakse korstnadiki lume peidust. Ent valvel tuleb olla ikkagi: on saabunud tormi vaheaeg, mitte lõpp ja purani uuesti algades tuleb käigud katta jalamaid, On muidki muresid. Siin ja seal on sarikad, talad vajunud looka — tuleb paigutada tugipuid. Võimata on loomi ajada jõe le jooma (nagu see harilik komme) ja kel pole saras kaevu, peab siis loomadele sulatama lumest joogivett. Südaöselgi tuleb olla valvel: panna uusi tugipuid ja valvata, et loomad tugipuude vahel jalutades ei hõõruks neid paigalt, mil puhul nad võiksid hävida lumelaviini all. Sageli tuleb loomadele toiduks pilduda heinu katuseaukudest. Sõime siin ei tunta. Toidujäänud täidavad põhu aset, muidu võiksid mullikad kontkõvadel väljaheite hunnikutel murda sääreluud...

Neil päevil teatakse vähe saatuse kaaslasi. Mõtlemislaiskas ja sõnaahtlas Siberi eestlases kutsub karm talv esile kehalise ja vaimse tardumuse. Ja alles tormi täielikult vaibudes koguneb selle ligi 700 talulise reaküla külalislahkemaise ja jutukamaise taludesse naaberhuvast vestlema päevaküsimusist. Mõõdunud tormist kõneldakse vaid muu seas.

Ent seda elavamad on lapsed, kelledele lumehanged ja kaevamistööd annavad suuri võimalusi uuteks askeldusiks. Vanem noorus uisutab kiilgaval jõe jääle või pööratab kelgukaruselli sealsamas. Teised kaevavad jäneste püüdmiseks hangedesse üle mehe pää ulatuvaid auke, millede seinad valatakse veega ja paetakse päält nõrkade puuraagudega, mille päale pestud kinnastega riputatakse orasheina kõrssi. Töö nõuab suurt asjatundmist, sest kui jääkiht polnud küllalt tugev, kaapsid jäneseid end hõlpsasti august välja. Tihtigi leiti august hommikul paar lumivalget looma, teine neist tugevama poolt surnuks hammustatuna...

Sellest vanem noorus taas koguneb arendama vaimseid huve. Organiseeritakse tantsohtuid, pidusid, harjutatakse näitemänge, korraldatakse raamatukogu, ollakse uhked eestlusele, võideldakse rahvuse segamise vastu...

Vanemad külamehed on täna kogunenud väliseestlaste juhi ja nõuandja Rassa Krist-

ANNA HAADA

Ma ei teadnud

*Ma'i teadnud, et nii palju.
Suurt ilu su südames —
Nii palju igawest elu,
Mis seisma jääb surmaga ees.
Ma ei teadnud —*

*Ma vihtasin igawest tormi
Ja mäsfawa mere haait!
Ei kuulnud neid tantslite taebeid,
Mis kostsid lõpmata säält...*

*Nüüd seisan kahvatades
Nagu minnaõjutu ees:
Mu Jumal, kui palju suurt ilu
Ja õndsust sin ilma sees!*

Riistlained.

jani poole. Tubakasuitsust sinises ruumis olid Samara Obermann ja Klemsi Jaagup satunud ägedasse opteerimisvaelusse, kui õuekoerte haukumine uue külalise tulekut teatas. Õues rabeles Unduski Mihkel penidega. Enne tuppaaustumist haaraski sälsuurune kollane kinni Mihkli punase-valge-kirjalisest viltsaapast.

Ära katsus Mihkli sõrmjätme,*) naeris Obermann.

— Miks sind, Mihkel, koerad ei salli? Kui meie tulime, ei urisenudki. Tunnevad vist, et olid vanasti spekulant. Koerad spekulandi lõhna ei salli, ennem juba lepivad kirgiisiga, naeris Klemsi Jaagup, habetunud, harvahambuline nahkvestiga siberlane.

Unduski Mihkel ei pühendanud jutule kuigi suurt tähelepanu vaid hakkas külamehi kostitama omapargitud aktõrski tubakaga. See osutus heaks ja nüüd pidi Mihkel tutvustama naabreid oma parkimistehnikaga.

Saabus ikka uusi külalisi ja tuli neid isegi Sengljatkast.***) Kalduti tõsisemaile küsimusile. Mainiti sosistamisi sõjavankri veeremis-

*) toores, karvadest vabastatud vasikanahk, mida tarvitatakse vildi kirjatamiseks.

**) väike mätasmajadest Estoonia naabrikula, kus asus ka küla karjaste (kirgiiside) jurtasid.

Me oleme Põhjamaa lapsed

Meid saatnud vaikustehelin
Ja tähtsäravad õõd,
Kuutumased lumitan'd metsad
Ja waitjed kaugelteed:
Me oleme põhjamaa lapsed,
Kaks — meie mõlemad.

Jääb lumefärgelt põue
Meil südame sügavam õnn —
Ja südame sügavam valu
Nad ainult aimata on...

Jääb igawest' ütlemata
Meil südame õndsam õnn —
Ja südame sügavam valu,
Mis waitiw kui igawit on...

Põhjamaa lapsed.

teid, kaaluti opteerimisasju, saadikute saatmist Eestisse jne. Elutargemad ennustasid hädade tulekut asundusele. Seda tõendavat igapäevast koerte hulumisid ja rottide rohkus, kes isegi ei häbenevat loomadele ja inimestele kallale tungimast. Lessarovi pasnitsas***) olla isegi sõnunud mehe. Arvati see siiski olevat suur liialdus ja pärit Obermannilt seletusi. Ja Obermann jutustaski tõsiselt, kuidas sulane roninud lumme tuisanud viljarõugu otsa, et viia koju peksmata jäänud nisu. Ent samal momendil kukkunud ta rottidest õõneks näritud viljarõuku ning hobused tulnud omapead koju. Hakatud meest otsima, kusagilt leidmata. Alles kevadel leitud ta luukere peksmata viljarõugust ning kogu riietusest olnud järel vaid rautatud säärsaapa kontsad.

— Miks see Samaara mees täna niisugust hirmu räägib? segas vildiyanutaja tahtes juttu viia teisele teele. Kuigi mitte just suur sõnamees oli ta siiski teravmeelne ja iseseisev mõtleja. Tüsedä siberlasena ei sallinud ta palju norujutte.

— Eks kadu ikka tuleb, või suur suremine või ärarändamine — ennustas Särja Sammul

****) suurte sadade taludega külade põllud ulatusid 50—70 klm kaugusele. Sinna suve veetmiseks ehitatud mätasmaju hüüti pasnitsateks.

noorejärgi siberlane, kes oli võimeline vaid teiste juttu süvendama, ise kunagi midagi uut algatamata.

Nüüd algatas ka külavanem Sava oma minevanädalalist elamust huntidega.

— Sõitsime kuue ree ja kolme mehega Kurgani soppi. Olime vahest külast paarkümmend kilomeetrit, kui hobused äkki lagedas stepsis haistsid hundi hõngu ja tormasid aiskade ragisedes trobikonda. Süütasime reelt võetud heinad, haarasime hangud ja tegime koledat kisa. Ent hundid ei hoolinudki, möödusid umbes kümne stilla kauguselt ja ainult mõned peatusid viivuks, haigutasid hajameelselt ja liidusid teistele järele. Lootsime olevat pääsnud noist ebameeldivaist külalisist, hingasime kergemalt ja sõitsime edasi. Olimegi juba kohal ja tõmbasime reepärad vastu rõuku, kui taas hobused turtsatusid. Silmapiirile ilmus vist sama soekari, suurenenud mõne kiskja võrra, kes nüüd lähenesid meile sirgjooneliselt. Hobused keerutasid läbiseegi, need ragised aiasid murdusid, aga hundid ei puutunudki neid, vaid hakkasid tegema hüppeid rõugule, kuhu peale minu oli tulnud ka teine sulane. Kord oligi juba sulase kasukahõlm soe suus, ent tabasin talle hanguga otse silmi. Ligi pool tundi heitlesime ja lumi ümbruses oli puha verine. Siis jahenes huntide ataagihimu, nad sirutasid koonud taeva poole, ulusid jubeldalt ja kadusid siis Kurgani suunas. Midagi niisugune loomade omapärane metsikus ikka peab tähendama.

— Õnn et Saval püssi kaasas polnud, muidu ta olnukski surmalaps; Sava viletsa riisitaiga võib neid vaid vihastada ja nad hävitavad su kõige kupaatusega, lisas Särja Sammul elutargalt.

Nii vestlesid vanad ja kaalusid olukorda. Palju seniseid tõekspidamisi oli sõda ümberlõkanud, nende asemele kerkisid uued. Paljud alustasid liikuva ja liikumata varanduse müüki ja igapäev töi iseliiki spekulantide Estooniasse. Rabenes eestlastele omane senine optimism ja elujulgus, levines lootusetuse udu.

Ja kui siis järgmisel kevadel päike tegi kõrgemaid kaari, õonestas Tsäriši suurvesi senised kaldad ning töi Estoonia luhtadelegi laipu plekilisse soojatõppe koolnuist ja Kamariba küla lumme maetuist optantidest. Estoonia oli muutunud sõja tallermaaks. Olid võetud viljad, rekvireeritud loomad ja varandused... Liikused spekulandid pikkade piitsadega ja väravaist väljaviidavad sälud hirnatasid nukralt, läbitungivalt... Paljudki lahkujad sammusid isemoodi tundmustega vastu tundmatule tulevikule ja jälgisid kolikoormalt kodukülla mahajääjaid kaaslasid, mahajäävaid maju ja koduküla tuuliku tiibu...

Koduküla, eesti koduküla siin Siberi laial lagendikul! Kui palju sel visal soomesugu rahval juba olnudki neid kodukülasid?!

Käesoleva numbri kirjandi „Koduküla“ autor A. Kärt on Tallinna Kolledži õpilasi. Töö sai keskkoolide vahelisel ÜENU kirjandusvõistlusil tunnustatud tähelepanu väärivaks.

KIRJANDUS, TEATER

Hääd kirjandust!

Valmiva noorpölvkonna ellusuhtumise ja maailmavaate kujundamises ning noorte kultuurses arenemises on üheks tähtsamaks pääteguriks kõrgeväärtuslik lugemisvara. Laitmatu kvaliteediga kirjanduse positiivne ja hariv mõju noore inimindiviidi alles vormuvasse ja kindlamat ilmendit võtvasse intellektuaalsesse ning psüühilisse ilma on sageli otse harukordselt viljastav, uinuvaid sjsaardeid väljakaevav, eetilisel ülesehitav. Nüüdisaeg ei tunne õnneks ühtegi suurpedagoogi ega psühhoideoloogi, ei ka ühtegi sotsioloogi, kes sõandaks lahutada noid kahte üksteisest: kirjandust ja noorsugu. Nad kuuluvad kokku ka tulevikus. Nii seda mõlemite hüveks.

Ent teame: raamatute valikul ja hankimisel pörkavad noored tihti kokku suure raskusega, — kirjanduse kirevast ja mitmekesisest laviinist pole kerge leida sobivat, hääd, kvaliteedilt kaalukat teost. Noorte kriitiline meel on veel küpsematu, teadmised kasinad, puudub kindlam orienteerumisoskus trükisõna rägastikus. Nii valgub paljude noorurite kodudesse ka halba kirjandust, negatiivse mõjuga makulatuuri — kalli raha eest.

Et ses suhtes noorile kirjandusharitlasile — ja neid pole õnneks vähe — tulla appi, seks püüame käesolevast nrist alates pidevalt avaldada „Eesti Nooruses“ parimate ilukirjandusliku, biograafiliste ja populaarteaduslike uudisteoste kokkuvõtlikke retsensioone. Ühtlasi aga tahaksime noorile eriti ja kahel käel soovitada tutvuda põhjalikult kolme väärtuslikuma kirjanduseeriaga, nimelt Eesti Kirjanduse Seltsi „Suurmeeste Elulugude“ga, „Elava teadusega“ ning K./Ü. „Looduse“ „Keele ja Kirjandusega“. Kõik need kolm täiesti eriilmelist ja -suunalist kirjandusliiki on toimetatud niivõrt kogunud eriteadlasilt, et neid lugeda ka kõige nõudlikumal inimesel on hääd meel. Ka hinnalt on mainitud seeriad võrdlemisi odavad.

Järgnegu alamal mõne raamatu lühivaatlus.

Justa Kerfeldt: Miguel de Cervantes Saavedra. Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastus. Tartu, 1934. 159 lk. Hind 1 kr. 50 s.

Ses raamatuk kirjeldatakse huvitavalt ja veenvalt XVII sajandi Hispaania planetaarse täpsusega geenuse Cervantese põnevat ning sangarlikku elukäiku, ta rasket vangi- ja orjapõlve, kannatusi kuni detailideni. Käsiäes elulooliste üksikasjade esiteluga käib suurvaimu kirjandusliku tegevuse ja loomingu kriitiline vaatlus, mis taoti keskendub (Don Quijote“ puhul) väga põhjaliku teadusliku analüüsi. Tänu Justa Kurfeldt'i suurele tööinnukusele ei ole tolle sajandite hämarusest vinetava inimarmastaja-kangelase maine elu edasi antud mitte ümberjutustusena teisist raamatuid, vaid siin on tegemist võrdlemisi iseseisva traktaadiga, individualistliku uurimu-

sega, milline koostatud paljude allikate põhjal. Aine käsitusviis ning stiililaad on üldiselt väga lihtne, asjalik, ja seetõttu täidab see raamat täiel määral oma populariseeriva missiooni. Eriti palju võivad siit õppida noored.

Juhani Aho: Kas mäletad?

Lilli kevadiselt niidult. Soome keelest tõlkinud August Palm. Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastus. 307 lk. Hind 2 kr. 50 s.

Käesolev on soome sõnakunsti suurmeisteri imeteldavam teos, ajalt Aho viimaseid. Siin esineb kaks päätegelast: mina (mees) ja sina (naine). Kirjanik, kes vabadusvõitluse päevil mulda sängitas mõlemad pojad ning hiljem ka oma armsa sõbratari — naise, asub intensiivselt kujutluses ja mälestusis uuesti läbi elama läinud aegade ilusaimaid ning õnnelikkusmaid heitki, et selliselt tugevas ühenduses, alatises kooselus olla oma kõige kallimaga, hoolimata paksust mullakuhjast, mis katab südametari silmi ja suud. Nii on kogu see autobiograafiline teos, milles öieti peaks sisalduma suur kurbus ja hingevalu, tulvil täis heledaimat päikesesära, nooruslikku õnnelikkust ilu ja rõõmu; masendavat kurbust aimame vaid sõnade tagant, ja see annab kogu kirjeldusele omakorda erilise tausta ning sügavuse. Sageli küsib mees oma puhkavalt naiselt nagu unes: „Kas mäletad—?“ ja vastust ootamata kõneleb siis ise talle kõigist kaunist õnnist ja rõõmest, mis neil olnud.

Raamatu suurimaid väärtusi on tema haruldane stiil ja kompositsioon, mis raamjutustisena avab ning suleb teose. Eesti lugesajakonna ette astub „Kas mäletab—?“ juba teistkordses trükis — lühikese aja vältel. Tõlge on haruldase meisterlikkusega valmistatud A. Palmilt.

Keel ja Kirjandus.

Toimetanud: P. Hamburg, A. Kask, H. Rajamaa, J. Roos, A. Vaigla, J. V. Veski. Nr. 10 Romantism välis ja eesti kirjanduses. H. Paukson. K./Ü. „Loodus“, Tartu, 60 lk. Hind 75 s.

Siin annab tunnustatud teadleja asjatundlikus käsitluses selge üldkirjeldise romantismi kui ühe kirjandusvoolu sünniloost, tema arenemisest, õitseajast ning hääbumisest nii välis- kui ka eesti kirjanduses. Nii võetakse lühidalt läbi paljude erimaade, nagu prantsuse, saksa, inglise j. m. t. kirjandus koos nende suurvaimudega, kes kuidagi on põhjustanud romantismi sündi või selle hukku. Raamatu koostamisel on silmas peetud gümnaasiumi õpperaamatu nõudeid, kuid oma selguse tõttu on teos tühjakshammendatav ka igale autodidaktile — iseõppijale.

Kolm ülalpuudutatud raamatut kui väärtteosed ei tohiks puududa ühegi arengumeelse nooruki lugemislaualt.

Tartus, 1. XI 34.

Hugo Viires.

Uut näitekirjanduses.

Muil mail, näiteks Soomes, on tegelikult elus viidud läbi põhimõtte, et näitekirjanik oma loominguga annab vahetult tarvitajale — näitelavale. Sel juhul jääb hoopis olematuks tarbetu kolmas — Vahetalitaja või Ärimees, see, kelle tõttu tarvitaja kurdab kõrgeid hindu ja näitekirjanik ise madalaid honoraare. Näidendi vahetu edasiandmine on loomulikult näitekirjanduse levitamise ideaalne korraldus.

Meil, Eestis, selline korraldus seni puudus kuid viimase aasta jooksul näitekirjanike seas on tekkinud mõte asutada ka meil midagi näitekirjanduse kooperatiivi taolist, millest võtaksid osa näitekirjanikud oma loominguga. Ja mõte on saanud teoks — ongi juba pandud alus kooperatiivse laenukogu asutamiseks Autorikaitse Ühingu juure. Autorikaitse Ühingu seas on koondunud kõik nimekamad näitekirjanikud, nii on ühelt poolt pandud üritusele tugev alus. Jääb vaid oodata teise poole — nimelt tarvitaja energilist osavõttu.

Autorikaitse Ühingu näidendite laenukogu saadab juba käesolevaks sügishooajaks rea näidendeid tarvitajatele valimiseks. Ja nagu alljärgnevalt nähtub, need kõik on uudisteesed oma alal. Kõigepäält J. Jaigi „ESIVANEMATE KULD“, rahvaeluaineline näidend 3 vaatuses, millise, muide, on võtnud repertuaari Draamastudio. See näidend on hoopis teisest maailmast, kui meie teised seniilmunud. Kõigepäält ta tegevustik sünnib ajal, mil maal veel oldi tondi ja kodukäija-juttude kammitsais ja seda ainet meie lavameistrid seni pole kasutanud. Pääle muu omab ju Jaik oma aine käsitlemisel väga omapärase, sümpaatse stiili ning tema rahvapärased kõnes kui ka tüüpide edasiandmine — alates hallipäisest taluperemehest Vanast Surmast noore Lurichini. Pombini — on hoopis midagi erinevat senisest sõnadetegemisest. Kuna tegevustik sünnib ühes dekoratsioonis, talutoas, siis on muude vooruste seas näidend ka lavastuslikult küljest täiesti kättesaadav.

Teise uudisena võiks mainida H. Raudsepa „ISAND MAIKELLO SISUSTAB OMA RAAMATUKAPPI“. Paljudel noorsõpradel oli selle teosega tutvuda kultuurinäädala puhul Estoornias. Kui Raudsepale tihti heidetakse ette shablooni ja venivat filosoferimist, siis selle väikese ülevaatusliku näidendi soovitusel peab mainima sisemist soojust, mida mujal ta tõis leidub vähem. Üks lõbus vahepala, kus käsitatakse süüta nooruse sisemist soojust, mis vanadelgi paneb vere kihama. Lava — elutuba.

Ed. Nukk on kirjutanud rahvatüki lauludega „MERILASTE SUGU“ 3 vaatuses. Sellelt autorilt me pole varem saanud näidendeid täiskasvanuile, peame siin jääma ootama publiku suhtumist. Igatahes on näidendi kord lavastand Pärnu „Endla“ ja menukalt. Ka see rahvatükk oma tegevuses viib meid seni väheksitatud maailma — merimeeste ja kalurite hulka. Rahvatükina omab „Merilaste sugu“ voorusi, sest temas on kõike, mida vajab tõsine rahvatükk, alates südamlisest rahvanal-

jast ja lõpetades ematraagikaga, kes südamevalulise lauluga näidendi lõpul saadab oma sunnitööle minevat poega. Dekoratsioon kõigis vaatusis ühine — taluõu.

Sama autor rikastab meie näitekirjandust lastele. Tema „MERIKOLLI KOHTUMÕIST“, mille tegevustik sünnib veteriigis, pakub muldilase fantaasiale palju. Sama autori „Liisi hoiukarbi saladus“ on lastelaval läinud menukalt seda tahaks loota ka „Merikollist“.

Teiste uudiste seas esineb paljudatuna ka „Estooniast“ tuntud E. Rossmani ja A. Sepa operett „TÜTARLAPS KODUMAATA“. See on muidugi otsitud suuremail lavul, kuid ma mõtlen — miks ei saaks sellega hakkama mõni väiksempi lava nüüd, kus meil nii mõneski paigas kerkinud üles moodsad rahvamaad. Olen nii mõnelki poolt kuulnud maalavadel operettidest „Välsi unelm“, „Kevadfee“ jne, „Tütarlaps kodumaata“ on neist kõigist lavastuslikult kergem, menukusest rääkimata.

Ja lõpuks — allakirjutanu ise kah esineb selles vastses kogus oma kahe uudisnäidendiga. Üht neist — „NAABRI MARI“, laulmäng 3 vaatuses V. LEEMETSA muusikaga, võib juba lavade poolt vastuvõetuks mainida, kuna seda on mängitud 5 kuu kestel üle 50 korra. Teine neist, kahevaatuslik „SULASE SÜDAMERAASUKE“ on aga vastne, samuti V. LEEMETSA muusikaga. Et aga olla „erapooltu“, siis neid kaht võiks esialul soovitada vaid tutvumiseks.

Huvitav oleks veel märkida, et loetlud autorite seas esineb rida noorsõpru — üenilasi. Esimesena olgu mainitud tulihingeline Juhan Jaik, teisena V. Leemets ja kolmandana

B. Kangerman.

Teatriekskursioon.

Näitekunst maalavadel on palju edenend ja ja edeneb veel. Mõjuteguriks on peamiselt haridusliidu rändinstruktorite näitekursused kohtadel; aeg-ajalt korraldatavad näitejuhtide kursused linnades, näitekunsti õpperingid, asjatundjate nõuanne üksikute lavastuste juures ja muud, mis toovad maalavadele värskest ja uut inspiratsiooni. Ka viimastel aastatel ilmud algupäraste näidendite rohkus on mõjutand maalavade tegevust tõstvalt, sest käsitades peamiselt maaelu, on nende tegelased omis mõtteis ja toiminguis näitlejatele lähedased ja seetõttu kergemini ja suurema soojusega kehatatavad. Nii et palju on lund edasiviivat.

Üheks teguriks maanäitleja kasvatamisel ja vaimsel arendamisel võiksid olla näiterühmade ekskursioonid linnateatrite etendusile. Tavaliselt maanimene käib linnas vaid asjaajamiseks, teatrietendusile satutakse üpris harva ja sedagi enamasti juhusiselt. Nii on mõneski näitetrupis noori liikmeid, kes pole elukutselist teatrit kunagi näinudki. Kuid ka neile, kes teatrit küll mõned korrad on külastand, oleksid sellised ekskursioonid küllaltki arendavad. Siit võidakas kaasaviia uusi mõtteid ja võtteid dekoratsiooni suhtes; ka näitlejate esinemises, hääldamises jne.

Tervitusi ÜENÜle Ameerikast!

Tervituskirja ÜENÜle

toob Ameerika eestlaste ajakirja „Meie Tee“ septembri number pr. Alice Zimmermannilt. Kiri kõlab järgmiselt:

„Teie 15. a. tegevuse suurpäev, on ka meile siin kaugel võõrsil rõõmupäevaks. Sest samuti kui teie seal, oleme meie siin New-Yorgis püüdnud koondada eesti noori, et säilitada neis meie omakultuuri ideid. Ent selle tegevuse algidude istutamine ja idanemine on toimunud ÜENÜs kodumaal.

Oleme saavutanud tagajärgi. Siinse Folk Festival Council'i korraldusel on siinne E. Hariduseseltsi rahvatantsude rühm mitmel korral suure eduga esinenud Social Research Institute ruumides ja mujal. Neil õhtutel peale üksikute rahvuste esinemise tantsib kaasa kogu üliõpilaskond ja külalised. Milline kütkestav pilt! Suure saali täis ameeriklasi tantsib „Eideratast“ nii et põrand plaksus!

Meie rühm koosneb siinse Eesti kolooni noortest, kel ei puudu huvi vanemate traditsioonide ja kodumaa vastu. On ka neid, kes sündinud Ameerikas, ent käivad hoolega harjutusil ja õpivad innuga komplitseeritud rahvatantsude variatsioonide.

Eestis omandatud algteadmiste najal on vanemate tantsijate kaasabil võidud esineda



Eesti rahvatantsu rühm rongikäigil New-Yorgis.

hääde tagajärgedega ka väljaspool seltsimaja ja sellega kaasa aidata Eesti tundmisele Ameerikas. Ja seda Eesti omapära on osatud siin hinnata.

Parimat edu ÜENÜle ka tulevikus! Toogu iga väljarändaja eestlane kaasa meile siia võõrsile seda rahvuslikku vaimu ja noorusjõudu, mida meie siin nii väga vajame!

E. H. S. rahvatantsude rühma juhataja,
Alice Zimmermann.

oleks asjaarmastajal kutseliselt näitlejalt mõndagi õppida. Ometi ei seisaks sellise ekskursiooni pearaskus tehnilisel tähelepanekuil, vaid sel, et saadakse kunsti elamus, mis arendab paljusid inimesis peituvat loomulikku kunstimeelt ja seeläbi mõjutab näitleja edaspidist lavalist tegevust. Nii oleks niisugune ekskursioon eestkätt meie näitleja vaimseks arendamiseks ja selle mõju näitleja lavategevusele kaudne. Kui aastas oleks võimalik korraldada paargi teatriekskursiooni, võiks sellestki loota juba kasu. Pealeselle see üritus lähendaks maanoori üldse rohkem teatrile kui kunstiasutusele. Võiks ka loota, et selteel kunstiteatri välised traditsioonid maal enam levima hakkavad, näit. täpne etendus algus, mis siiski maal, veel enam-vähem haruldus on, siis näitlejate osa täieline päheõppimine j. m.

Teatri-ekskursiooni läbiviimise jaotaks kolme ossa:

1. Ettevalmistus. Asjaalgataja isik või toimkond kaalub näidendi valikut vastava teatri repertuaarist: Eelistatavaks jäävad muidugi algupärandid. Ekskursante võiks tutvustada näidendi autoriga, tuues lühikese ülevaate tema loomingu ilmast. Kui näidendil on oma ajalugu (näit. Kitzbergi „Tuulte pööris-“), võiks ka seda meeletuletada. Ka võiks

mainida lavastaja, dekoraatori, samuti peaosaliste nimesid.

2. Teatriendusel viibimine.

3. Muljete ja tähelepanekute kokkuvõtt. See oleks vast tähtsaim. Siin iga osavõtja avaldaks, mis talle eriti meeldis, mis vast segaseks jäi, või mida keegi ei poolda. Siin võiks analüüsida näitlejate mängu kinnistades mõned eriti õnnestunud momendid. Lõpeks võiks siin arutusele tulla näidend ka sisuliselt kui kirjandusline teos.

Mis puutub teatri-ekskursiooni tehnilisse läbiviimisesse, siis peab muidugi mainima, et linnade lähemal asuvail organisatsioonidel oleks seks enam võimalusi. Esimese raskusena, millega muidugi kõik kokkupõrkame, on raha küsimus. Abi võiks siin küll loota organisatsioonide kassadelt. Enamasti on ikka näiterühm see, kes toob suuremaid sissetulekuid, siis peaks olema ka võimalik nende arendamiseks pisut kulutada. Lihtsam oleks vast nii, et ühe peo sissetulek määratakse teatri-ekskursiooni toetuseks. Osa kulused jääks muidugi ka osavõtjate kanda. — Teise raskusena võiks tekkida korteri küsimus, tuleb ju viibida ühe öö linnas. ÜENÜ-lastele võiks siin loota vastutulekut ja kaasabi linnade ÜENÜ osakondadelt.

Marta Hallikson.



ÜENÜ Esinduskogu 3. ja 4. novembril 1934.

ÜENÜ sügisparlament viibis koos sel aastal võrdlemisi vara 3. ja 4. novembril. Kuigi halbade ilmade tõttu paljudest kõrvalisematest kohtadest (Varesmetsa, Kolga-Jaani) teatati ülepääsmatuist raskusist Tallinna sõidul, oli see sügisene koosolek siiski õige arvukas: 46 osakonda oli saatnud koosolekule 72 esindajat.

Koosoleku avas laupäeval, kell 11.00 ÜENÜ esimees K. Kornel, kes märgatava majandusliku tõusu puhul soovis ka vaimset tõusumeeleolu esindajaile meie rahvuslikus töös.

Haridusministeeriumi ja Haridusministri nimel trvitas riigi haridusnõunik J. Aavik.

Hariduse- ja sotsiaalministeerium on teadlik ÜENÜ väärtuslikust tööst ja väljaspool kooli tehtava noorsootöö tähtsusest. See on töö, mis koolis istutatud idusid edasi arendab ja noorpõlve isetegevustungile idealistlikusee töö senisel kujul hoogsalt nii kehalisil kui vaimseil aladel.

Koosoleku juhatajateks valiti noorsoolased Meil, Riisman, Uudeküll, Kranfeldt ja sekretariaati Meikop, Järve, Ahve, Trellmann.

Uute osakondadena kinnitatakse: Helme, Koosa, Kõrbja, Laius-Tähtvere, Muru, Mõniste-Tiitsa, Nõmme, Saare, Tammisal, Tammistu-Pedaspää, Viljandi, Viru-Jaagupi.

Likvideeritakse Tarvastu-Mustla osakond. Kinnitatakse ÜENÜ spordi rekordid kergejõustiku alal. Kaalutakse Keskjuhatusel talvist tegevuskava, milles erilist rõhku tahetakse panna kohalikkude ja üleriikliste tegelaste kursuste korraldamisele, tegevusharude töö süstematiseerimisele, nimede eestistamisele ja paljule muule aatelsele.

Saadeti tervitusi riigivanemale, ülemjuhatajale, haridusministrile, peaministri asetäitjale.

Eriti sisukas oli seekord referaatide osa, millise algatas noorsoolane A. Meil teemil: Ühisõpilaskond ja noorsugu. Üliõpilaskond ja muu rahvuslik noorus peavad

leidma tiheda kontakti, mille üksikasjad selguvad koostöös.

Järgnes mag. J. Aaviku referaat Rahvusküsimuse ja rahvuslike aktsioonide kohta.

Seni on olnud eesti rahvustunne nõrk ja pääliskaudne. Ta peab saama sisemiselt sügavamaks, ideaalsemaks, väärtuslikumaks, intensiivsemaks. Õige rahvuslus vaimustab, julgustab ja nõuab enda maksmapanekut, kirjanduses, kunstis, keeles ja ka nimes. Praegused võõrapärased nimed haavavad meie rahvuslikku uhkust ja enesetunnet.

Peaministri asetäitja K. Einbund kõneles Rahvusriiklikust ülesannetest noorsoole. Pikemale sissejuhatusele järgnevalt andis ta noorsoole üksikasjalisi ülesandeid: 1) võõra välise koore muutmine (nimed). Enne kõige olgu see aktsioon sihitud saksapärase nime vastu. Selleks tuleb liikuma panna võimalikult suur mass. 2) sisutada meie rahvustikke tähtpäevi ja eriti võidupüha. Olgu selleks muu seas vähemalt üks kolmandik meie elamuid varustatud rahvuslippudega. Lipp olgu selleks korralikult õige püstitatud lipuvarjal ja korralikult asetatud. 3) otsigem omale, kellest lugu pidada, keda austada. Leiutagem meie kodu paremaid poegi ja lähedasi kangelasi ja austagem neid. 4) leidkem tegevusele traditsioone ja asugem enestes väärtuste ümberhindamisele ning kutsugem sellele ka mõtte- ja aatekaaslasi.

Eriti tõmbas kuuljad kaasa dr. Ed. Kanti referaat. Ladus sõnavõtus selgitas ta eesti kuuluvust Baltoskandiasse — põhjariikidega: Rootsi, Norra, Soome ühisesse perre ning põhjendas huviküllaselt selle riikide kompleksi geoloogilist, kliimatilist ja kultuurilist ühtekuuluvust.

Sisukas paaripäevane koosviibimine lõppes ÜENÜ Keskjuhatusel abiesimehe A. Bachmanni sooja lõppsõnaga: Noorteparlament on olnud oma mehesõna ja läheb nüüd vabatahtlikult laiali, tööle oma kodukohtadesse.

A. M.

Muljeid võimlemise ja rahvatantsude kursusilt.

Jälle kodus! Mõni tund tagasi olin veel vanas ajaloolises Tallinnas ja nüüd juba — Sompma oma vaikuse ja üksildusega. Milline kontrastide vahetus! Linna siledate bulvarite asemel külateede läikiv savikast, märjad norus metsad, kulukarvalised põllusilud. Kadunud on suurlinna omapärane hõng; ümber pulbitseb ja hingab armsaks saanud maa.

Olen tagasi ÜENÜ kursusilt.

Rahvatantsude mahedad muusikahelid ja hra Idla temperamendikas hääli kumisevad veel kõrvus. Haaran sule, et kirjutada nähtust mõni rida neile, kes ei võtnud vaevaks tulla kursusile. Teadku nad, et olen tulvil elamusist, tähelepanekuist, muljeist, mis kipuvad üle veere.

*

ÜENÜ Keskjuhatuse poolt 5.—11. novembrini Tallinnas ÜENÜ võimlemise ja rahvatantsu rühmade juhtidele korraldatud kursus kujunes sisuliselt huviküllaseks loengute ja harjutuste sarjaks. Noorsoolasil, kes juba esimesist viivust liitusid sõbralikuks pereks, oli esmakordselt võimalus tutvuda põhjalikumalt kahe nii tähtsa ala — rahvakunsti ja kehakultuuri põhiliste küsimustega. Lektoritena esinesid rahvatantsu ja võimlemise parimad eriteadlased: Idla, Vesterblom, Taumi, Ingeman ja teised. Pääsekretär Meikop oli aga üldiseks liimiks ja raamiks. Loenguid ja harjutusi läbis punase joonena printsiiptühmad juhid olgu avara silmaringiga kasvatajad, mitte aga ainult kuivi teadmisi ja oskusi jagavad koolmeistrid. Kasvatajad, kes kaasnoori sisima isendi, lihtsuse ja eeskujuga mõjutavad ning kaasnoortega pideva ja haarava hingelise kontakti loovad. Sellelt aluselt töö juure asudes on edu kindel.

Kursus arenes kahes osas: Teoreetilises osas käsitleti peamiselt rahvatantsu ja teadliku võimlemise meetodikat ja organiseerimist. Epilaadse ja sisuka loenguga rahvarõivastuse eriküsimuste üle esines selle ala parim eriteadlane prl. Helmi Kurrik Eesti Rah-

va Muuseumist. Valguspiltide ja muuseumist kaasa toodud iseloomustavamate rahvariite komplektide najal selgitas lugupeetud lektor meie rahvarõivastuse olulisemaid probleeme. Prl. K. leidis, et kui noored tahavad tõsiselt esivanemate omakunsti ja -kultuuri elustada, siis on esimeseks nõudeks jääda hardalt peatuma originaalidele, neid täpselt kopteerides, aga mitte stiliseerides. Igal maakonnal sobib elustada ja propageerida vaid oma erilimelist rahvarõivastist. Üksikutele rühmadele esineda võimalikult ühtlases rõivastises.

Praktiliste harjutuste sarjas võeti läbi uusi eesti ja põhjariikide rahvatantsu, rahvapärasteid mängu- ning vanu kombeid. Ilusad nad olid need Väandra polkad, Mustjala pulmarongid Targa rehealused, Kandaliid, Göta polkad, orutantsud, mustlase sindlilõikamised, kassarid ja teised rahvatantsud ja mängud, millele viisid ja tuurid ning võtted praegugi veel keerlevad peas. Võimlemistundidel nägime palju uut ja hiljem tuli igal kursandil rühma juhtida ka iseseisvalt. Siin ilmutas mõni hääd oskust. E. Idla tegeliku tööga tutvuti Raua tänava algkoolis, kus päälinna naisnoortega koos võimlesid ka mitmed kursused-maaneid. Nähtus, et E. Idla oma tegevuses eriti kõrgelt hindab õpilaste meeleolu rõõmsaks kütmist nn. hingelist ühtesulamist füüsilise vabanemiseni. Meetod, mille varal too Berliinis studeerinud mees teeb otse imet. Ja imet tegi ta meiegaagi. Kahju vaid neist, kes kursusele ei tulnud.

Päevad kadusid säherduse hoo ja kiiruga, et ununes kõik muu. Nagu päris ootamatult tuli lõpp ja teatava pidulikkusega said kursandid Keskjuhatuse esimehelt K. Kornelilt tunnustused ja õnnesoovid tähtsale tegevusalale. Talle vastas kursuslaste nimel Hugo Viires, tähendades, et äsjavalmind juhid püüavad endale usaldatud missiooni täita viimse võimaluseni.

Ametlikult oli kursusel lõpp, korraldasime tegelikult nrsl. A. Meikopi initsiatiivil õpireisi naiskutsekooli ning kunstihoonesse. Koolijuhataja pr. Varma lahkelt vastutulekul tutvustas prl. Lauri meid naiskutsekooli rahvarõivaste stiliseerimistöö tulemusiga, kuna kudemisosakonnas prl. Ottossoni hooletaliude originaalsete vaipade ja kangastega tutvusime, milliseid ei jõudnud küllalt imetella.

*

Nii siis — jälle kodus. Eritelles saadud elamuste üksikasju, leian, et linnas mööda saadetud aeg on olnud sisurohke: paljunõudev, ent veel enam andev. Paneb pisut küll imestama, et seda kõike oskasid suuremal arvul kasutada ainult Viru ja Harju noored. Aga nõh, küllap ehk edaspidi.

Pärja Larsperk.

Sompma noorsoolasi.



Kursusist osavõtjad.

ÜENÜ Kiltsi osakond 15. aastat!

15 a. on möödunud Kiltsi ÜENÜ asutamisest, pikk tee on seljataga, kuid mitte vähem tõsine töö seisab ees.

Julgelt siis vastu tulevikule igäüks üksikult ja kõik ühiselt! Alatud ülesanded viime kõikumatu lõpule, sest organisatsioon ÜENÜ — kelle lippu hoiame — nõuab: ole kasulik ühiskonnale, ole truu isamaale!

Ärgu jäägu kõrvale ega ükskõikseks ka need, kellel aastad takistavad tegemast noorsootööd: teie ülesanne on õhutada järeלטulejaid. On selge — kui pole ühtmeelt — pole ka tööl tulemusi.

Meie ei võitle enam rahvusliku olemasolu eest. Meie ülesanne on nüüd kitsam, kuid sügavam ja mitmekülgsem. Peame looma meie noorpõlvele kultuurilised kasvatuskohad, peame andma kasvatuslikku eeskuju, peame pöörama enam tähelepanu meie lähemale ümb-
rusele.

Niisuguses sisemiselt kiirgavas igakülgse enesekasvatustöös saame olla mõjuvõimsad ning võidame ka riikliku ja laialaatuslikuma seltskonna tähelepanu.

Niisugust tõsist tööd ja eeskuju laialaatuslikus seltskonnas näeksin ülima hüvena.

K. Kukk.

ÜENÜKO esimees.

Viieteistkümmne aasta möödudes.

ÜENÜ Kiltsi osakonna asutasid energilised Kiltsi naisnoored, eesotsas Helene Ausendorfiga ajal, mil lahingu väljadel heideldi olemasolu ja vabaduse eest. Esimeseks ajutise juhatause esimeheks sai prl. H. Ausendorf, abiks õpetaja prl. E. Karuks, kirjatöimeetajaks prl. M. Jaanus, abiks prl. V. Martinson ja laekahoidja abiks prl. M. Tiisfeld. Ainukese meesolevusega selles ajutises juhatuses oli laekahoidja P. Martinson.

Alatakse hoogsalt. Naiskoor ja lugemislaud on esimesed töötulemused. Järgnevad peod, vaidluse- ja kõneõhtud. Liikmete arv on juba 87 ja kassa näitab aasta lõpul ülejääke. Energilisest tegevusest kõneleb Keskjuhatus kirri 1920. a. algul, kus mainitakse:

„Kiltsi osakond on lühikese aja jooksul üheks eluvõimsamaks ja tugevamaks osakonnaks saanud. Ta on teinud enam, kui Keskjuhatus oodanud.”

Sama hoogsalt järgneb ka teine tegevusaasta. Asutatakse segakoor, raamatukogu ja 17-liikmeline näitlejaskond. Kutsutakse ellu spordiring ning endaarendamise õpiring. Korraldatakse kursusi ja loenguid.

Ka järgnevatel 21., 22. tegevusaastal on tööhoog endine ja peod toovad majanduslikke ülejääke, millest toetatakse kohalikku orkestrantide ühingutki, võetakse osa 1923. a. Tallinna laulupeost. Korraldatakse vabariigi aastapäeva aktus, korjatakse raha vabadussõjas langenute monumendi püstitamiseks Väike Maarjasse.

23., 24. aastatel lahkub Kiltsist osa seniseid energilisemaid tegelasi. Raugeb ka tegevus-
hoog ja liikmete arv langeb 35-le. See viiremine ja varjusurmas viibimine kestab kuni

1929. a. kevadeni. Siis kutsuvad Väike-Maarja osakonna esimees Ed. Peeberg ja ÜENÜ Virumaa Keskkorralduse abiesimees V. Mustel Kiltsi lossi kokku ÜENÜ Kiltsi osakonna tegevuse jätkamise koosoleku. Valitakse ajutisse juhatusse: esimeheks prl. dr. A. Krahe ning teised: H. Ilves, R. Umelas, Peeberg ja V. Kilkson.

Korraldatakse rongikäik tõrvikutega jüriöö mälestamiseks Ebavere mäele, kutsutakse ellu spordiharu L. Kruspari, R. Umelase ja A. Ilvese algatusel ning näitering prl. O. Kilksoni juhatusel. Korraldatakse lugemislaud, raamatukogu ja kirjandusharud ning osakonna 10. aastapäevaks ilmub ajakiri: „Meie Mõtted”. Tekib orkester, tekib koor ja aastapäeval õnnistatakse ka osakonna lipp. Liikmete arv on jälle üle kaheksakümne.

Samas tegevuses väikse möönaga liiguvad ka järgmised aastad. Ent eriti aktiivseks ja viljakaks muutub taas 1933. tegevusaasta. Näiteharu lavastab aasta jooksul 7 näidendit, laulukoor annab kolm kontserti ja võtab osa X laulupeost ning laulupäevadest Porkunis ja V.-Maarjas. Spordiplatsil ja osakonna üritatud ruumides keeb elav tegevus ning põllumajandusharu referaat- ja vaidlusõhtud on huvi pakkuvad. Liikmeskonnas valitseb soe sõbralik vaherkord ning produktiivset tööd nähtub kõikjal.

Käesoleval aastal jätkub töö eelmise aasta eeskujul tegelevad laulukoor, orkester, spordi- ja maatulundusharud. Suurenenud keelpillide orkestrit juhivad suure eduga hra Mumm ja spordirahvas ning maatulundusharu tegelased viljelevad hoolega oma alasid. Võimlemistrupp võttis osa spordipidustustest Tallinnas ning on esinenud ka kohapeal.

Töö jätkub kõikjal endise ja uue visadusega ning noortele omase julgusega. Loodame, et samase hooga ka järgnevad 15. aastat.

H. Keerman.



ÜENÜKO juhatus. Pahemalt V. Kurik, V. Kukk, J. Kurik. Seisavad: H. Karjus, L. Kruspari, J. Pentjärvi. Puuduvad abiesimees pr. H. Keerman ja kirjat. prl. E. Ots.



Helmi Piilman

Iseseisvuse saabumine äratas meie kodumaa kui unest, tõmbas ka noori kaasa meie omakultuuri arendamisele.

Ka sootagusesse Kiltsi-Nõmme külla tungis uue lootuse, uue vabaduse kiir, tungisid teated tegevust alanud ÜENÜ-st. Ärkas tung kaasa lüüa, kuigi vabadussõja tõttu juhtivamad tegelased olid väerinnal ja etteotsa pidid astuma naisnoored.

8. novembril 1919. kogunes kohalikku koolimajja umbes 30 noort. Võetakse vastu põhikiri, kõneldakse edaspidisest tegevuskavast, valitakse ajutine juhatus. Ning koosoleku lõpul laulavad kõik vaimustusest särasilmil: Mu isamaa, mu õnn ja rõõm!

Töö areneb täiel jõul. Külastavad meid Keskjuhatuses esindajad Härm, Riisman, Meikop, Jõger. Avatakse lugemislaud, raamatukogu; kutsutakse ellu naiskoor ning väike kodumaa tundmaõppimise õpiring.

Liikmete arv kasvab jõudsalt. Korraldatakse kirjandus-vaidlusõhtuid, perekondlikke koosviibimisi, külastatakse naabruses ellu kutsutud Ramma osakonda. Naiskoor muutub segakooriks ja osakonna üldhariduslikest loengulist võtavad osa peale poolesaja liikme ka ümbruskonna muud inimesed.

Väsimata püsivuse, soojuse ja armastusega oma osakonna ja kodumaa vastu on ÜENÜ Kilti noored 15. a. kestel viljelenud rahvuslike traditsioone. ÜENÜ Kilti osakond on koondanud neid kindlaks pereks, milline võitnud ka ümbruskonna täieliku lugupidamise.

On olnud ka raskuse laineid ja seisakuidki juhtide laialivalgmisel 15. aastases töös. Ent kõigist on saadud üle ja praegu on osakond väga tugevas tööhoos.

Kaasa töötades Kilti osakonnas ta asutamise ja algaastail on mul eriline häameel näha osakonda 15 aastasena. Olen neist aastaist toonud endale ellu kaasa õilsamaid mälestusi.

Sammugu Kilti noored edasi meie arvukas ÜENÜ peres sama armastusega meie kalli isamaa, rahva ja enda arendamisel. Võtku nad sellest tegevusest kaasa õilsamaid mälestusi elule ja meie ühisele ilusale tulevikule!

Helmi Piilman
osakonna asutajaid.

On möödunud viihteist aastat ÜENÜ Kilti osakonna töös. Meelestub aastate kangas, mis otsaga ulatub Eesti Vabariigi sünniaastaisse, meelestuvad raskused ja tublid juhid, kes aastate sunnil jäänud tööst kõrvale.

Tuletades meele päevi, võistlusi, kursusi, referaatõhtuid, ekskursioone ja kõike, mida ÜENÜ Kilti osakond korraldanud sidudes sellega ümbruskonna noori ühiseks kindlaks pereks, hüüdkem ühiselt: Julgesti juhtige sammu noorsoo aatelistel rajal!

Jul. Pentjärv.

Viib ajaratas päevi märkamatu
Ja aastaid mineviku kangaks koob
Ei keegi tea, mis järgnevat aasta toob
Me tuleviku matkal lakkamatul...

Ent mälestused helged meelitavad ikka
Kui vilge kaugest juba käidud teest
Ja kaovad pilved hinges päikse eest
Taas alustame matka, meelsat, pikka...

H. Keerman.

Kui ohvrihõngu saadab viljalõhnu rehea
On kolde hämaruses hõõgumas veel söed
Ja parrel uinub vihk, all roomab rukkiuss
Ning väljas hulub torm, on tuulde pillut suvi.
Näen aknast pala kuud ning pilveid taevas
raugeid
Ja sinitules tähti nukraid, kaugeid...

E. Saage.

Kas ikka tõesti 15 aastat?

Näib küll uskumatuna, sest see aeg on olnud nii lühike ja kiire, kuid tuleb alistuda aja seadusile.

Ent kauneid tunde on koosoldud, kauneid mälestusi on matkalt kaasa toodud!.. Ühendagu sama raugematu rüht, sama nooruslik ind meid matkale uue 15. aastaku teel!

L. Pentjärv.

Saadjärve osakonna pidupäevi.

Saadjärve ÜENÜ pühitses hiljuti oma kaheksandat aastapäeva. Selleks korraldati pidulik aktus ja koosviibimine kohalikus S. H. S. ruumes. Kõneles end. õpetaja nrs. K. Feldmann, maalides kujuka pildi olukorrast osakonna algaastail ja praegusest noorte vahekorra vanadega. Endised takistused vanemate orgide poolt on kadunud, töötahe on võitnud. Kaheksa aasta kestel on ülelelatud rõõmu ja muret ja takistused on vaid kõvendanud sisemist jõudu ja taht. Oleme suutnud lasta enda töötulemusil kõneleda. Püsigu tööväim kuni oleme noorsoolased! Pidu kaunistasid osakonna naisvõimlejad võimlemissumbritega L. Ehelandi juhatusel.

Osakonnas töötavad eriti edukalt maatumunduse ja kehakultuuri harud. 5. aug. Voldi ringkonna võistlusil tuli Saadjärve

osakond esikohale 52,5 punktiga. Saduküla 36 ja Voldi 35 punkti ees.

Ka maatulunduse alal on teotsetud õige aktiivselt. Aastate jooksul on maatulundusharu näitustel võitnud kümme kord I diploma. Haru töötulemustega käisid 6. aug. tutvumas 20 soome maanoorte ringide juhti Karjala mn. liidu juhi hra Vilkeniga. Tutvuneti tegevusega maatulunduse ja käsitöö alal. Öppereisi juhtis ja oli ka ühtlasi tõlgiks E. P. Keskseltsi sekretär agr. E. Vint.

E. P.

ÜENU Elva osakond,

mille asutamisest oktoobris möödus viis aastat on oma ümber suutnud koondata üle 60 kohaliku ärksama ning aktiivsema noore. Osakonna esimeheks on praegu F. Karu, kirjatöötajaks Lugina Lukk. Senine esimees Kirjanik J. Kärner lahkus ja asus elama Tartu.

Sügisest saadik osakonna juures töötavad iseseisvatena laulu-, näite-, kirjandus- ja kodukaunistamisharud ja naisring. Lauluharu kujundas tänava meeskoori kõrvale (20 lauljat) ka segakoori (40 l.). Mõlemad peavad hoogsalt harjutusi õpetaja K. Lipingu juhatusel. Tuleval suvel äräpheetavast Tartumaa laulupeost võetakse osa. — Näiteharu on tänava lavastanud kaks algupärast komöödiat, mis mõlemad on õnnestunud. — Eriti elavaks töötab käesoleval hooajal kujuneda kirjandusharu tegevus. Seni on korraldatud A. Haava juubeliõhtu (referaatide, deklamatsioonide ja lauluga) ja kaks vaidlusõhtut („Kas tantsida või mitte?“, „Noorte ja vana vahekorid“), millest osavõtt oli väga elav. On kavatsus selliseid vaidlusõhtuid pidada järjekindlasti vähemalt kord kuus. Pääle selle on kavas veel A. Kivi mälestusõhtu ja vähemalt üks kirjanduslik kohus mõne uude romaani põhjal. — Naisringi korraldusel on toimunud sel hooajal kolm omavahelist koosviibimist, ja neid on mõeldud jätkata.

Kokkuvõttes osakond on kujunenud, jõuliseks teguriks, mis toob suuresti elevust ja värskest kohalikku seltskondlikku ja vaimsesse ellu.

J. K.

Mäetaguse-Metsküla mailt.

Mäetaguse ÜENU on nooremaid ÜENU peres saades alles talvel kahe aastaseks. Noorusest hoolimata on töö olnud edu. Liikmeid on 52 ja tegevusharusid mitu. Kohaliku taluniku D. Reisbergi vastutulekul on lahendatud ka ruumide küsimus.

Tegevusalalt mainime laulukoori, kes ümbruskonnas annud mitmed iseseisvad kontserdid. Asumisel on ka meeskoor. Ka näiteringi tuleb mainida, kes kannud käesoleval aastal ette üle seitsme näidendi. Spordiringis on harjutatud võrkpalli ja väiksel viisil viljeletud ka võimlemist. Maatulundusharu on korraldand katseid, ekskursioone ja loenguid. On moodustatud isegi tuletõrje haru, kes suutnud hankida pritsi.

Aug. lõpul pühitses osakond oma suurpäeva — lipuõnnistamist. Rahvast oli palju. Önnistamist toimetas Isaku õpetaja Vold. Kuljus. Tervitusi toodi mitmelt poolt. Meeleolu oli kõigil rõõmus ja pidulik.

E. S.



Helmi Treumann †

Oli tormine ilm, — ja sadas, sadas... Läbi raagus puie hulus tuul kaebeviise ja paiskas pisaraid pilvilt, et värisesid puud ja kõrrekesed.

Värisesime ka meie, kelleni oli jõudnud mäsandav teade: lahkus meie keskelt Helmi Treumann.

Mõistmatud on meile Jumala teed. Just seda kutsub tema ära, kellel teha siin mäsises ilmas nii palju tööd ja keda nii vajatakse... Teda leinab mitte ainult perekond, vaid kõik, kes teda tundsid ja kogu ÜENU Põlli os. pere, kelle juhatuses ta töötas, järjekindlalt surmani. Ka teised ÜENU-lased, kes kunagi külastanud Põllit, mäletavad kindlasti seda rõõmsat naeratavat perenaist — just perenaist, sest kõigi pidustuste puhul oli tal see osa. Rõõmsameelne, kindel, püsiv, julge optimistlik kuju. jääb mälestusena meile noortele suureks eeskujuks.

Vilu sügistuul kandis Sinu hinge üles sinavasse igavikku — valguse riiki. Oled nagu üks neist puhkenud õitest, mis lebavad nüüd Sinu kalmul — armastusest... Läbi leinavalu, mis südames, mõistamä ja aimame — elab edasi kõik, mis Sinu oli hääd, sinu järeteulijais ja järelekäijais; meis noorsoolasis. Sinu elu, nii türikene, oli viljakas. Olgu loosungiks meile Sinu õpetus: Jäägem-saagem puhtaks, mõtteis — tegudes!

Teostame Sinu õpetusi — ja Sa pole surnud...
J. R.

Eesti Noorus ei ilmu

1935. aastal neile, kes kohe ei uuenda tellimist!

ÜENU Hõimla 10. aastat!

Noori iseloomustab alateadvuslik tung seltskondliku aktiivsuse järgi. Muutudes teadlikemaks, eriti keskkooli ajal, püütakse organiseeruda mõnes üldtunnustatud organisatsioonis või luuakse ise selleks vastavaid organisatsioone. Selle juures ollakse juhitud organisatsioonide liikumise vormiks oli 1924. aastail kujunenud ÜENU oma osakondade võrguga üle maa. Selleaegses Tallinna Õhtukeskkoolis oli õpilasi laialdane võimalus mitmesuguseil huvialadel isetegevuse ja organisatsioonilise töö arendamiseks. Püüti siis tegeleda ka väljaspool kooli. Koolis valitsenud tugeva eestluse vaimule (ajaloo õpetaja A. Põrk'i teene) vastas täiesti. ÜENU ja neist kahest eeldusest tingituna taheti asutada ÜENU osakonda S. Pärnu maantee alevikku, kus seni noortel puudus enesearendamise vastav organisatsioon.

Tõmmati kaasa teisi asjashuvitatuid ja asutati ÜENU Nõmme osakond. Nõmme osakonna nime all tegutsemine leiti olevat otstarbekohasem põhjusel, et vältida võimalikke arusaamatusi varem asutatud Tallinna osakonnaga. Veidi imelikuna küll tundus Nõmme osakond asukohaga Tallinnas, kuid asus ju tolleaegne osakonna peakorter Pärnu maantee lõpus ja kaugel siis päris Nõmmegi oli.

Liikmeid kogus juba esimestes nädalates mõnikümneks ja nende mitmekesistele huvidele vastavalt kujundati kohe näite-, spordi-, muusika- ja maleharud. Igas harus alustati tegevust kavakindlalt ja intensiivselt. Enamik liikmeid võtsid asja tõsiselt, kuid leidis ka neid, kes olid küll kõigist huvitatud, ent paremaks pidasid pealt vaadata, nagu ikka ühes korralikus ühingu.

Olles küllalt ettevalmistatud otsustati korraldada esimene suurejoonelise esinemine ja seda tingimata Nõmme territooriumil. Pidi ju nõmmelastele midagi andma vastutasuks nime tarvitamise eest ja avalikkuse ees end näitama Nõmme osakonnana. Eeskava oli küllalt mitmekesine, sest leidis ju osakonnas tegelasi igalt alalt, nagu viuldajaid, lauljaid, näitlejaid ja oma keelpillide orkesteri esimese mõne palgaga. Asi õnnestus ja rahalised kalkulatsioonid ei petnud. Ent jäi see esimeseks ja viimaseks tegevuseks Nõmmel.

Sügise tulekuga oldi sunnitud otsima peavarju.

Esimene ametlik ruum saadi raudtee ääres asuvas algkoolis. Sellest peale tegevus arenes kavakindlalt mitmes harus. Kõige intensiivsemalt teotses näiteharu, kuid ka kirjandusharu korraldas omavahelisi kõne- ja vaieluseõhtuid. Juhatuses oli enamus õhtukeskkooli õpilasist, millest tingituna juhatuse koosolekuid peeti tavaliselt peale kella kümnet õhtul ja kestsid sageli varahommikuni. Kuigi järgmisel hommikul pidi minema tööle, väsimusest siiski ei osatud möelda, sest oldi üldiselt suurimal määral vaimustatud oma tööst. Korraldati jõuluõhtuid ja omavahelisi koosviibimisi, mis kõik olid väga kodused. 1925. a. algul tekkis vajadus osakonna nime muutmiseks, kuna tegevus sündis Tallinnas

ja tundus nagu kurjasti Nõmme nime tarvitamine. Moodustati vastav toimikond või komisjon ja see suurte uurimuste tulemusena esines peakoosolekul mõne väljavalitud nimega. Leiti sobivamaks „Hõimla“ (Joh. Starkoff'i mõeldis), milles mõeldi vennasosakonda Tallinna osakonnale.

Uue nimega alustati tegevust suurema hooga endisest, sest tunti end nagu julgemana, kui võõra nimega. Tegevus arenes iseenesest kahes peasuunas. Ühes suunas igapäevane osakonna sisemine tegevus ja teises välistegevus. Viimase all mõtlen kõiki neid väljasõite ja nendega seoses korraldatud pidusid. Ei mäleta enam igat üksikut kohta, kuhu sõideti, kuid meeldejäänutest mainiksin siiski Kunda, Käeva, Rapla ja Lähtru sõite. Traditsiooniliseks igaaastaseks väljasõidu kohaks oli Kurna, kus harilikuks suursündmuseks olid Hõimla ja kohaliku Haridusseltsi vahelised kergejõustiku ja jalgpalli võistlused. Osakonna sisemine tegevus piirdus peamiselt omavaheliste tee-, kõne-vaieluse õhtutega sekka mõnei segaeeskavaga peoga. Muidugi tegutsesid energilised eritegevusharud. Silmapaistvalt tegutses näiteharu eesotsas kunst-tööstuskooli õpilaste B. Roosensvaldi, U. Holts'i ja E. Lepsiga, kelledest esimene praegu Draamastuudio ja teine Pärnu „Endla“ teatrite dekoraatorid ja kolmas tuntud maalikunstnik.

Samuti tagajärjekalt tegutses sportharu. Jalgpalli meeskond kujunes algusest peale tugevamaks meeskonnaks Tallinna väikeseltside peres ja püsis esireas kuni viimase paari aastani. Kuid ka kergejõustik vääris kiitust. Samuti maleharu, sümfoonia orkester ja muud ettevõtted on leidnud üldise poolehoidu ja tunnustuse.

Algusest peale on osakonna tegevus kannatanud alatise ruumide vahetamisega ja otsimisega. On tegutsenud kogu 10 aastat alatise rändamisega. Esimesed 5 aastat kasutati ruumideks koolimaju ja pole vist palju algkoole, kus pole peatatud ühes lühemat, teises kaemat aega. Teine 5 aastat on kasutatud üüriruume ja neidki läbi käidud mitu.

Sarnane moodus ei jätnud muidugi mõju avaldamata osakonna üldtegevusele, sest kannatas selle all osakonna kaks tähtsamat alust, liikmeskond ja kassa. Ühes alalise kolimisega on ka unustatud algterritoorium — Pärnu mnt. alevik ja asutakse koos Tallinna osakonnaga südalinnas.

10. a. jooksul on osakonnast käinud läbi lugemata hulk liikmeid. On olnud nende hulgas rida aktiivseid ja häid tegelasi. Püsima pole neist jäänud palju. Vast ongi see noorte organisatsioonide saatus valmistada tegelasi teistele.

Astudes uude aastakümnesse vajab osakond eestkätt kindlat asupaika, liikmeskonda ja üldtegevussuunda. On parem teha vähe ja hästi kui palju ja kehvalt.

On tehtud 10. a. jooksul hulk tähtsat tööd. Usun, et järgmise 10 a. üksmeelne töö annab veelgi ilusamaid ja väärtuslikumaid tulemusi.

H. Uuesson.

Vastutav ja tegev toimet. A. Meikop. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse Toimetuskollegium: J. Jaik, Ed. Riisman, Ed. Laaman, K. ja M. Utuste, A. Aru, K. Kergberg, H. Viires, Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lossi pl. 4. Trükikoda „Estotruk“, Tallinn S. Karja 8. 1934. a.

ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN

RAEKOJA PL. 4

TEL. 428-15

Kindlustuse Aktsia-Selts

EESTI LLOYD

Asutatud 1919. a.

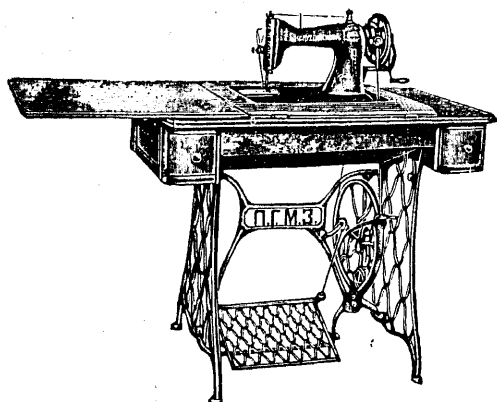
JUHATUS — TALLINNAS, PIKK T. 11, oma majas
Telef. 430-08 ja 448-94.

Toimetab: ELU-, TULE-, ÕNNETUSJUHTUDE-,
MURDVARGUSE- JA KLAASI-

kindlustusi



Seltsi poolt on seni välja makstud kahjutasusid üle
Kr. 2.800.000.—
See on parim tõendus kindlustamise määratud tähtsusest.



Laitmata hääd

Nõukogude Vene õmblusmasinad

„GOSCHVEIMASCHINA“

Hinnad puhtas rahas:

Käsimasin	—	Kr. 110.—
Jalgmasin	—	Kr. 155.—
Kabinettmasin	—	Kr. 185.—
Rätsepmasin	—	Kr. 240.—

Pikaajaline järelmaks erilistel tingimustel, mis igale vastuvõetavad. Selliste odavate hindadega võib neid müüa ainult Nõukogude Vene. Iga asjast huvitatu tutvugu nendega ja veendugu, et nüüd võib ka väikesepalgeline saada hea õmblusmasina omanikuks. Masinate hääduse kohta garantii.

Müügikohad:

Tallinn, Viljandi, Pärnu: **O.Ü. „Esto-Muusika“**, Võru: A. Taal, Tartu: K. Reinhold, Tapa: V. Schmidt, Rakvere: A. Koop, Jõhvi: A. Schmidt, Paide: A. Pent, Türi: H. Heivel, Lihula: A. Koomann, Vigala: Pärnu Majandus-Üh. osakond, Ahja: J. Goldberg, Rake: H. Känd, Tõrva: Vennad Neumann, Narva: Joh. Tibbing, Petseris: Petserimaa Ühispanemajas, Käreveres: Mironov.

Nõukogude Vene õmblusmasinad on valmistatud kõige paremast materjalist, paremate rahvusvaheliste asjatundjate juhatusel, on **vaikse, kerge käiguga ning teevad peene ühetasase õmbluse.** „GOSCHVEIMASCHINA“ masinad on enne turule saatmist põhjalikult proovitud ja võistlevad julgesti maailma parimatega.

A i n u e s i n d u s :

M. NARITS & Ko

Tallinn, V. Posti tän. 5.
Tel. 446-68.